

Received / Makale Geliş Tarihi 02.06.2025
Published / Yayınlanma Tarihi 31.07.2025
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 9 (56)
pp / ss 677-688

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.15647875
Mail: editor@pejoss.com

Prof. Dr. Turan Sağer
<https://orcid.org/0000-0002-1059-678X>
Alanya Üniversitesi, Rektör, Antalya / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/04tp7cf63>

Baransel Özcan
<https://orcid.org/0000-0003-3267-8337>
Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/0547yzj13>

Kavramsal Olarak “Türkü Bar”¹

The Conceptual Meaning of a “Türkü Bar”

ÖZET

Ülkemizde geleneksel açıdan “Türkü” gerek edebiyat gerekse müzikal açıdan olsun tartışılmaz derecede önemli bir konumdadır. Bu yüzdendir ki hâlâ üzerinde, dünyanın her tarafından sosyal bilim uzmanları tarafından çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Türkü, yaşadığımız coğrafyadaki en etkili kültür aktarım araçlarından birisidir. Türküler ülkemizin dört bir yanında farklı tavır ve üsluplar içerisinde seslendirilmektedir. Cumhuriyet dönemi yapılan derleme çalışmalarında derlenen türkülerde aynı sözlerin farklı bölgelerde, o bölgenin çalıp söyleme geleneği içerisinde icra edildiği ve bu farklı üsluplar da Anadolu halklarının en büyük zenginliklerinden biri olan çeşitliliği yansıtmaktadır. Günümüzde İstanbul’da kozmopolit kent ortamında türküler, en çok türkü barlarda icra edilmektedirler. Türkü barlar insanlar için türkülerle ulaşabilmenin en kısa yoludur. Tabi icra alanları sadece türkü barlardan ibarettir dememiz yanlış bir yorumlama olur. Çünkü türkü barların yanında, belirli konser ve gösteri sahnelerinde, cem evlerinde, derneklerde, özel kurslarda ve hatta son dönemde popülerleşen sokak müziğinde de kendisine oldukça hatırı sayılır bir yer bulmaktadır. Bu nedenle icra alanı geniş bir müzik türüdür. Bu genişliğin nedeni ise İstanbul’da yaşayan halkın, genellikle Anadolu’dan göç etmiş toplumlardan gelen insanlardan oluşması ve türkülerde kendi kültür değerlerini bulmalarıdır. Bu çalışma Anadolu müzik geleneğine ait bir müzikal tür olan türkünün, bar ortamına taşınmasındaki sosyal ve ekonomik nedenler hakkında saptamalarda bulunmak, türkü barlarda türkü kavramına yüklenen anlamları tespit etmek ve yapılan saha çalışması sonucunda, müzisyenler ve dinleyiciler hakkında bazı veriler toplamak için hazırlanmıştır. Bu araştırmada türkülerin bar ortamında hangi anlam dünyasını oluşturduğu ve bu anlam dünyasının mekân, mekân dinamikleri ve müzik boyutunda ne tür anlamlara geldiği sonucuna varılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkü, türkü bar, türkü evi

ABSTRACT

In our country, traditionally, the “Türkü” holds an indisputably important position both in terms of literature and music. For this reason, it is still the subject of various studies conducted by social science experts from all over the world. Türkü is one of the most effective cultural transmission tools in the geography we live in. Folk songs are performed with different styles and attitudes throughout the country. In compilation studies conducted during the Republican era, it was observed that the same lyrics were performed differently in various regions according to the local traditions of playing and singing, and these diverse styles reflect one of the greatest riches of Anatolian peoples—its diversity. Nowadays, in the cosmopolitan urban environment of Istanbul, türküs are most frequently performed in türkü bars. Türkü bars are the quickest way for people to access folk songs. However, it would be incorrect to say that performance spaces are limited to türkü bars only. Besides türkü bars, folk songs also find significant spaces in certain concerts and performance venues, cemevis (Alevi worship places), associations, private courses, and even in the recently popular street music scene. Therefore, türküs are a music genre with a wide range of performance areas. This breadth is due to the fact that the population living in Istanbul mostly consists of communities who migrated from Anatolia and find their cultural values reflected in türküs. This study was prepared to identify the social and economic reasons behind the transfer of türküs—a musical genre belonging to the Anatolian music tradition—to the bar environment, to determine the meanings attributed to the concept of türkü in türkü bars, and to collect certain data about musicians and listeners as a result of fieldwork. The research aims to conclude what kind of meaning world türküs create in the bar environment and what meanings this world holds in terms of space, spatial dynamics, and musical dimensions.

Keywords: Türkü, türkü bar, türkü home

¹ Bu çalışma, Baransel Özcan’ın Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı, Müzik ve Sahne Sanatları programında hazırladığı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Türkü, yaşadığımız coğrafyadaki en etkili kültür aktarım araçlarından birisidir. Türkü barların ortaya çıkışı ise 1990'lı yıllara rastlamaktadır. Özellikle İstanbul'un en yoğun göç alan il olması, böyle bir ihtiyacın ortaya çıkması sonucunu sağlamıştır. Kırdan kente olan bu göçler, beraberinde kültürlerini de taşıyıp kente getiren insan gruplarının oluşmasını sağlamıştır. Kültürlerini kentte yaşamak isteyen gruplar türkü barları hem kendi kültürlerini yaşamak için bir araç olarak kullanmışlar hem de bu mekânları bir sosyalleşme alanı olarak kullanmışlardır. Dönemin ekonomik koşulları, sınıf farklılıkları da yine sürecin oluşumunda etkili olmuştur. Sosyalleşme alanı olarak kullanılmasının nedeni de ortak değer yargılarının türkü barlarda buluşmasından kaynaklanmaktadır. Bu ortak değer yargıları mekânlardaki bazen bir kilim, bazen bir gaz lambası, bazen de duvara asılı olan bir bağlamadır. En önemlisi de bütünleştiriciliği bakımından türkülerdir.

Bu çalışmanın araştırma konusu olan türkü barlar ile ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde Gürbüz Gözümlü, Binnur Metin, Aslı Kayhan, Şehvar Beşiroğlu, Ayhan Erol ve Firdevs Canbaz'ın konu ile ilgili makale ve tez yazılarının olduğu tespit edilmiştir. Bu kaynaklardan çalışma içerisinde yararlanılmış olsa da yazılan makalelerin ve tezlerin yazıldıkları tarihin koşullarından oluşan bilgilerden oluştuğunu, günümüzde bir değişimin söz konusu olduğunu ve değişimin sebepleri ve sonuçları yapılan alan çalışmaları ile desteklenmesi amaçlanmıştır. Binnur Metin "Mekân-Müzik İlişkisi ve İzmir'deki Türkü Barlar" tezinde, bir mekânın kimliğinden bahsedebilmek için o mekânı kullanan ve yaşatan unsurları da incelemek gerektiğini savunmuştur. Mekânın içindeki bireylerle beraber değişim ve hareketlilik gösterdiğini bu hareketliliğin ve değişkenliğin de kültüre ait simgeleri aktarmayı sağladığını belirtir. Bu sayede de bireyin mekâna hem anlam hem de kimlik kazandırdığı fikrini savunur. Şehvar Beşiroğlu "Türkü Barlar" yazısında, türkü barların ortaya çıktığı süreçte göçün etkisinin önemli bir etken olduğunu savunmuştur. Beşiroğlu türkü barları hem belirli bir kültürel aidiyeti hem de kozmopolit kent kültürünün melez kimliğini taşıyan mekânlar olarak tanımlamıştır. Şehvar Beşiroğlu'nun yazısı bu çalışmada, türkü barların ortaya çıkış sürecindeki etkilerinin anlatıldığı bölüm olmuştur. Firdevs Canbaz'ın "Türkü ve Türkü-Barlar" adlı makalesi ise türkü barların iç dinamikleriyle beraber neden ortaya çıktığını ve bar ortamında türkünün işlevinin anlatıldığı bir çalışmadır. Bu çalışmalar her ne kadar araştırmada kullanılmış referanslar olsalar da türkü bar konusunun günümüzde değişime uğramış yapısı göz önüne alındığında bu referansların güncelliklerini yitirdiklerini, bu çalışmanın da yapılmış olan çalışmalarla beraber, alanda bir güncelleme niteliği taşıması çalışmanın önemlerinden biridir.

Türkülerin, Türk toplumu açısından önemi büyüktür. Böylesine önemli bir konunun kente taşınması da sosyolojik ve etnomüzikolojik disiplinler açısından önemli bir araştırma alanı olmasını sağlamıştır.

Araştırmanın amacı; İstanbul'daki türkü barlarda türkünün anlam dünyasını tespit etmeye çalışmak, bu tespiti yapmaya çalışırken mekân içerisindeki bireyleri ve unsurları sosyolojik ve etnomüzikolojik disiplinler açısından değerlendirerek, özellikle etnomüzikoloji literatürüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Çalışma, İstanbul'da türkü barların daha fazla yoğunlukta bulunduğu ilçelerdeki türkü barları ve burada çalışan müzisyen ve dinleyicileri kapsayacaktır, bu nedenle elde edilen bulgu ve sonuçlar da bu doğrultuda olacaktır.

2. KAVRAMSAL OLARAK TÜRKÜ BAR

Araştırmanın konusu olan türkü bar kavramı, özellikle 1990'lı yıllardan sonra Anadolu'dan zorunlu göçün sonuçları olarak ortaya çıkmış bir kavramdır. Bar kavramı Avrupa'da dans edilen ve içki içilen yerlere verilen dilimize İngilizceden geçmiş bir kelimedir. Bu bölümde bir yanda Türk halkının duygularını yansıtan anlatım aracı olan türkü ile bar kavramlarının yan yana gelmesini incelenecektir.

Türkü bar ifadesindeki 'Türkü'nün aslında 'Türki' olduğunu kabul edersek, Türkü bar bileşik kelimesinin de Avrupa kültürünün içkili eğlence mekânları olan barların, Türk kültürüne uyarlanmış halini ifade ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz (Gözüm, 2010: 41).

Aynı zamanda Ayhan Erol, "Müzik Üzerine Düşünmek" adlı kitabında "İçeride ağırlıklı canlı olarak THM repertuarı seslendiren bir icra grubunun bulunduğu ve müşterilerinin bu müzik grubu ya da türünü dinlemek için geldiği içkili mekân" (Erol, 2009: 85) olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama bugün tam olarak karşılığını vermemektedir. Bunun sebebi ise türkü bardaki değişim konusudur. Ayhan Erol'un bu tanımlaması bugün bütün türkü barları kapsamamaktadır. Çünkü repertuar, orkestra, işletme anlayışları gibi değişimler olmuştur. Yine de genel olarak bu tanımla esas alabiliriz.

Firdevs Canbaz “Türkü ve Türkü Barlar” adlı makalesinde: “Türkü-barlar, eskiden beri yerli ve yabancı rock müzikle veya pop müzikle birlikte anılan bar tarzı mekânlara alternatif olarak, kendisini içinde yetiştirdiği müzikte yani türküde daha rahat hisseden ve bar ortamında bu müziği dinlemek isteyen genel olarak Anadolu’lu olduğu söylenebilecek insanların talebinin bir sonucudur” şeklinde betimlemiştir (Canbaz, 2015; 52).

Şehvar Beşiroğlu türkü barları “Metropol olarak görebileceğimiz İstanbul’da yer alan Türkü Barları da hem belirli bir kültürel aidiyeti hem de kozmopolit kent kültürünün melez kimliğini taşıyan mekânlar olarak tanımlamak yanlış olmaz” diye tanımlamıştır (Beşiroğlu, 2011: 129).

25 yıldır İstanbul’daki çeşitli türkü barlarda solistlik yapan Emrah Yıldız ile yapılan görüşmede türkü barları: “Öncelikle işletme sahipleri genellikle sosyal algısı yüksek kişilerdi. Bundan dolayı da öncelikli amaçları türkü dinletmektir. Tabi ki ticari kaygılar da vardı, fakat bunlar bu kadar ön planda değillerdi. Haliyle gelen müşteri kitlesi de buna göre şekilleniyordu. Bugün ise bu durum kendisini tüketmiş bir durumda, artık daha fazla para kazanma içgüdüğü ile ticari kaygıların arttığı bir dönemdeyiz.” şeklinde ifade etmiştir (Yıldız, Kişisel Görüşme, 2025).

20 yıldır türkü barlarda solist olarak çalışan Özgür Ölmez ile yapılan görüşmede ise Ölmez, türkü barları: “Türkü barların öncelikli amacı usta malı türkülerini müşterilere hakkını vererek icra etmektir. Burada türkülerini sevenleriyle buluşturmak, gelen dinleyici kitlesine kaliteli bir müzik sunmaktır. Tabi bu 2005 yılından sonraki süreçte değişiklikler ile amacından sapmış oldu. Özellikle arabesk kültürün etkisinde kalan insanların öncelikleri değişmişti. Amaç artık yalnızca türkü dinlemek değildi bunun ötesine gitmişti.” şeklinde yorumlamıştır (Ölmez, Kişisel Görüşme, 2025).

Yapılan bu görüşmelerden türkü barların ortaya çıkış süreçlerinde de birer işletme olmalarından dolayı aslında yine birer ticari mekânlar olduklarını, fakat türkülerin insanlara ulaşmasını da amaçladıklarını söyleyebilmek mümkündür.

2.1 Türkü Barların Ortaya Çıkış Süreci

Türkü barların ortaya çıkışındaki en önemli nedenlerinden birisi göç olarak öngörülmektedir. 1960’lı yıllarda başlayan büyük göçler kırdan kente olmuştur. Göçlerin genel temeli ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Kırdan kente göç eden toplum kendi değerleri ile kente göç etmişlerdir. Kentte de bu değerlerle yaşamak istemişlerdir. Örnek verecek olursak; köyde yaşarken yıllarca evinin önünde halısını yıkayan evinin önüne çamaşırlarını seren insanlar, kente geldiklerinde de bu alışkanlıklarını sürdürmüşlerdir. Göç ile alakalı bazı etnomüzikoloji çalışmalarında da göç bir kuram olarak ele alınmış ve bu çalışmalarda kent ile kırsal arasında kültürel olarak sıkışan bireylerin kendi kırsal kimliklerini türkü barlarda buldukları tezini savunmuşlardır. Tabi ki kırsal kimliklerini sadece türkü barlarda bulduklarını söylemek tamamı ile doğru bir saptama olmasa bile, türkü barların ortaya çıkış amacını bize yansıtan bir tespittir. Ortaya çıkış sebebinin sadece göç olgusu üzerinden değerlendirmek ise eksik bir değerlendirme olur. Türkü barların ortaya çıkışının altında yatan bir diğer önemli etken ise ekonomik etkenlerdir. Türkü barların birçok kişi için istihdam alanı olması bu ekonomik etkenleri açıklamak için yeterlidir. Her ne kadar ticari kaygılar güdülmeyeceği şeklinde bir öngörüye sahip olursa da, işletmelerin kâr elde eden mekânlar olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Bu doğrultuda sadece göç sonucunda ortaya çıkmış bir olgu olarak ele almak yerine, türkü barların aynı zamanda ekonomik, sosyolojik ve ideolojik boyutları bir arada düşünülmelidir.

25 yıldır türkü barlarda solistlik yapan Gülten Benli ile yapılan görüşmede ise: “Türkü barların ortaya çıkış sürecinde mekânlar açısından öncelikli amaç para kazanmak olmadı. Zaten 1990’lı yılların başında ortaya çıkmış bir süreç. Taksim’de Jasmin Kafe mesela 30-40 kişilik bir mekândı. Buradan zaten ne kadar para kazanabilirdi müzik sayesinde bir mekân? Bu göz ardı edilemeyecek bir gerçek. Ben barlarda çalışmaya Ankara’da başladım fakat orada da amaç aynıydı. Türküye ve bağlamaya inanılmaz bir özlem duygusu vardı. Bu özlem duygusu da türkü barların ortaya çıkmasını sağladı ve insanlar inanılmaz bir ilgi gösterdi. Gelen dinler kitle genellikle ailelerden ve memur kesimden oluşmaktaydı” (Benli, Kişisel Görüşme, 2025).

Gülten Benli ile görüşme esnasında mekânların öncelikli amacının para kazanmamak olduğunu belirtmesine rağmen, buraların birer işletme olduklarını ve işletmenin de kendi çıkarlarının olabileceğini fakat öncelikli amaç türkülere duyulan özlemin giderilmesi olduğunu belirtmiştir.

Türkülerin söylendiği ve göçle gelen grupların kendi geleneklerinin ve kültürlerinin ürünü olan türkülerini birlikte çalıp söyleme ihtiyacından ortaya türkü evi kavramının çıktığını belirten Beşiroğlu “Daha sonra, İstanbul popüler eğlence piyasası içinde kalıcı bir yer edinme mücadelesi bu mekânlara bar kimliği kazandırır. Türkü söyleyenler açısından yozlaşma olarak görülen bu süreç aslında kozmopolit kent kültüründe bir yer edinme talebinin doğal sonucudur” (Beşiroğlu, 2011: 129) şeklinde durumu yorumlamıştır. Türkü evi ve türkü bar kavramlarının aslında birbirinden uzak kavramlar olmadığını, sadece türkü evi sıfatındaki mekânların Anadolu kültüründen göç ile gelmiş insanlara ilk etapta daha samimi geldiğini söylemekte fayda var. Bar kelimesinin dilimize ve kültürümüze yabancılığı burada sanki bir değişimin olduğunu belirtse de ortaya çıktıklarında kafe, türkü evi, türkü bar, restoran gibi farklı isimler altında ortak değerlere ve ortak amaçlara hizmet edilmiştir.

Bir diğer ortaya çıkış nedenlerinin ardında ise, özellikle kentte yaşayan Kürt kökenli vatandaşlar ve Alevi inancındaki vatandaşların, bu alanı sosyalleşme aracı olarak kullanmasıdır. Özellikle yaşadığı ülkede bastırılmış ve kendisini ezilmiş toplum olarak nitelendiren, çoğunlukla Kürt ve Alevi olan vatandaşların gittikleri türkü barlar onlar için rahatça kendi kültür öğeleri ile buluştukları mekânlar haline gelmiştir. Bundan kaynaklı olarak da türkü barların aslında ideolojik olduğu kadar politik yapısı olan mekânlar da olduğunu söylemek gerekir.

2.2 İstanbul’da Bulunan Bazı Türkü Barlar

Türkü barlar sosyal ve müzikal kimlik alanlarıdır. Bu alanları değerlendirebilmek için, İstanbul’un kozmopolit yapısını da göz önünde bulundurarak farklı bölgelerde bulunan mekânlar üzerinden çeşitli karşılaştırmalar yapılarak belirli saptamalar yapılmalıdır. Araştırmanın bu bölümünde İstanbul’un belirli ilçelerinde bulunan türkü barlar üzerinden genel değerlendirmeler yapılacaktır. Belirlenen bölgeler hem İstanbul’un kozmopolit yapısını bizlere daha iyi yansıtabilen bölgeler olması nedeniyle, hem de türkü barların sayıca bu bölgelerde daha fazla olmaları nedeniyle tercih edilmiştir.

Fotoğraf 1. İstanbul Kartal Heybeli Sahne

Yapılan araştırmalar ve görüşmeler sonucu İstanbul’da türkü barların 1990’lı yılların başında, Taksim-Beyoğlu semtinde ortaya çıktığı görüşünü ortak bir görüş olarak tespit edilmiştir. Türkü barlar İstanbul’da yaklaşık 30-35 yıldır var olan işletmelerdir. İstanbul’da yıllardır müzisyenlik yapan Erensoy Akkaya ile yapılan görüşmede İstanbul’da ilk açılan türkü barın 1993 yılında Jasmine adlı mekân olduğu ve Taksim’de açıldığı belirtilmiştir. Jasmine adlı mekânın bugün hala işletilen türkü barlarla konsept olarak aynı mantık ile açılmış olduğunu fakat, bu mekândan önce yine Taksim’de Ora Kafe adında bir mekânın da olduğunu ama buradaki mekânda müzisyenlik, solistlik gibi kavramların olmadığını, mekânda bulunan bağlamayı, masaya oturan herkesin çalıp türkü söylediğini belirtmiştir. Jasmine adlı mekân ortaya

çıkmadan önce türkü dinlemek için de söylemek için de insanların burayı tercih ettiğini belirtmiştir. Yine yapılan görüşme esnasında türkü barların ortaya çıkış süreci ile alakalı görüşlerini ve bugünkü türkü barlar ile ilk açılan türkü barlar arasındaki konsept, yapılan müzik vs. gibi unsurların farklılıkları sorulduğunda, Akkaya: “Ortaya çıkmasındaki temel sebep; özellikle kırdan kente göç etmiş, artık şehre adapte olmaya çalışan insanların, halk müziğine karşı bir özlem duymasıydı. İnsanlar bu özlemlerini sadece kaset ve TRT Yurttan Sesler Korosu aracılığı ile gidermeye çalışıyorlardı. Bu da dönemin şartları düşünüldüğünde yeterli gelmediğinden dolayı, türkülerin canlı olarak dinlenebileceği bir mekân fikrini ortaya çıkardı. Bugünle arasında ise gerek repertuar gerek müşteri kitlesi gerekse yapılan müziğin niteliği açısından aralarında çok farklar bulunmaktadır. İnsanlar sahneyi bir konser havasında dinler ve halaylar çekip kendi yörelerinin oyunlarını oynarlardı. Fakat günümüzdeki gibi bir arabesk repertuar söz konusu değildi ya da insanlar bir düğün salonuna gelir gibi sadece göbek atıp, halay çekmeye gelen bir yer olarak görmüyorlardı. İnsanlar genellikle aileleri ile türkü dinlemek amacı ile gelirlerdi.” şeklinde görüşlerini belirtmiştir (Akkaya, Kişisel Görüşme, 2025).

Buradan türkü barların aslında bir ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıktığını söylemekte fayda vardır. Bu ihtiyacın da ortaya çıkış sürecinde ve devamındaki süreçte amaçların doğrultusunda hizmet ettiğini fakat günümüze gelindiğinde birtakım değişimlerin olduğunu söylemek mümkündür. Yücel Paşmakçı ile yapılan görüşmelerde ise türkü barların sonradan ortaya çıkan bir ürün olduğunu, ilk kurulduğunda gerçekten niyete göre hareket edildiğini gerçekten amacın türkülerin icra edilmesi olduğunu, günümüzde ise işin feci bir hâl almış durumda olduğunu ve bunun da duyularını aldığını, bu durumdan dolayı da endişe duyduğunu belirtti (Paşmakçı, Kişisel Görüşme, 2024). Yücel Paşmakçı ile yapılan görüşme sonucu, elde edilen tespitin geçerli bir tespit olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Çalışmanın sınırlılıkları içerisinde değerlendirilen türkü barlarda müzik genellikle 22:00 ile 02:00 saatleri arasında yapılır ve 150 ile 250 kişilik mekânlardan oluşurlar. Bu mekânların genellikle ön tarafında, mekânın görevlisi olan bir valesi vardır. Mekânların genel olarak ilk girişinde sürekli olarak en az 1 kişi durur ve bu kişi gelen müşterileri karşılar. Burada duran kişinin kılık kıyafetinin pek bir önemi yoktur ve oluşabilecek kavgaya veya olaylarda ilk olarak müdahaleyi bu kişi yapar. Mekânlar ise genellikle giriş katında bulunur. Türkü barlarda iç tasarım olarak genellikle Anadolu kültüründe karşımıza çıkan motiflerden halı ve kilimler, eski gaz lambaları gibi dekorasyon ürünlerinin yanı sıra, THM alanındaki sevilen sanatçı ve ozanların duvarda afiş ve fotoğraflarının olması karşılaştığımız bir durumdur.

Fotoğraf 2. İstanbul Beyoğlu Toprak Türkü Evi

Müzisyenlerin ve solistlerin olduğu yerler ise genellikle bütün mekânın görebileceği ve bütün mekânın hâkimiyetinin icracılar tarafından sağlanabileceği şekilde konumlandırılmıştır. Sahneler genellikle 15-20 cm yüksekliğindedir. Bu sahnelerin önünde ise müşterilerin halay çekip oyun havaları oynayabilmeleri için pist olarak adlandırabileceğimiz bir alan bulunuyor. Masalar genellikle 4 kişilik masalardır, ihtiyaç halinde

ise bu masalar küçük ebatta oldukları için birleştirilebiliyorlar. Yine bazı türkü barlarda şark köşeleri de bulunmaktadır. Bu köşeler genellikle Anadolu motifleriyle süslenmektedir. Günümüz türkü icra mekânlarında bu şark köşeleri yerini bazı mekânlarda localara bırakmıştır.

Değişimin keskin noktalarının özellikle 2010 yılından sonra olduğu türkü barlarda ışıklandırma konusunda da dönüşüm yaşanmıştır. Kuşkusuz ortaya çıkış dönemine göre günümüz ele alındığında günümüzde artık türkü barlar sanat veya icra ortamı endişesi taşıyan mekânlar haline gelmiştir. Bu sebepten dolayı özellikle sahne ışıklandırmasında değişikliklere gidilmiştir. Ortaya çıkış döneminde bir bağlama eşliği ile türkü söyleme durumu hâkimken, artık ortada yapılan müziği gösterme ve daha gösterişli bir hale getirme kaygısı vardır. Kimi mekânlarda bu iş bir konser ışıklandırması gibi profesyonelce düşünülse de çoğunda ışıklandırma gazinoları anımsatmaktadır. Son yıllarda ise yaşanan en büyük değişimlerden birisi ortaya çıkış süreçlerinde kendilerini türkü bar, türkü evi, türkü cafe gibi isimlerle tanımlayan mekânların birçoğu isimlerinin sonuna sahne ekini getirmiştir.

2.3 Türkü Barda İcra Edilen Müzik

Türkü barlar ortaya çıkış süreçleri göz önünde bulundurulduğunda göçün beraberinde getirdiği toplumların, kendi kültürlerine ulaşabilmenin bir aracı olarak görülmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunun yanında türkü bara gelen dinler kitle burayı bir sosyalleşme aracı olarak görmüşlerdir, yani sosyal ortama dönüştürmüşlerdir. Bu doğrultuda icra edilen müzik de bu yönde olmuştur. Türküye ve bağlamaya duyulan özlem bu mekânları, bir nebze olsun toplumların kendi kültürlerini hissettiği ve yaşamaya çalıştığı hatta hatırlamaya çalıştığı bir alan olmasını sağlamıştır. Türkü barda icra edilen müziğin yapılan derinlemesine görüşmeler doğrultusunda da günümüze göre daha yalın ve sade bir müzik olduğu saptanmıştır. Yalınlık ve sadelikten bizlere aktarılan husus, kullanılan enstrümanların çeşitliliğinden icra edilen repertuvara kadar uzanmaktadır.

Türkü barlarda icra edilen repertuvar ile ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunabilmek adına dinler kitle ile anket yöntemi ile görüşmeler yapılmıştır². Bu görüşmeler sonucunda türkü barlarda dinler kitlenin en çok dinlemek istediği türküleri Aşık Mahzuni Şerif, Aşık Veysel ve Pir Sultan Abdal türküleri olduğu sonucuna varılmıştır. Anket sonuçlarında her ne kadar aşıklık geleneğinden gelen kişilerin türkülerinin dinlenilmek istenildiği sonucuna varılsa da alan içerisinden gelen birisi olarak repertuvarın sadece bunlarla sınırlandırılmadığını belirtmekte fayda var. Günümüzde türkü barlarda farklı tarzlarda icralar yapılıyor olsa da aşıkların türküleri halk müziği ve arabesk repertuara sahip solistlerin hepsinin repertuarında istisnasız bir şekilde kendilerine yer bulmaktadırlar. Bunun en önemli sebebi türkülerin herkes tarafından dinlenilmesi ve bilinirliğidir. Türkülerin kendilerine farklı tarzdaki repertuarlarda yer bulmalarından bahsetmişken, arabesk repertuara ait birtakım bestelerin de halk müziği repertuarına sahip solistlerin repertuarlarında kendilerine yer bulduğunu söylemekte fayda var. Burada da özellikle İbrahim Tatlıses, Müslüm Gürses ve Orhan Gencebay gibi halk müziğinden gelen, fakat daha sonra arabesk tarzda eserler vermiş kişilerin bazı eserlerinin halk müziği repertuarına sahip solistler tarafından icra edildiği gözlemlenmiştir. Yine aynı şekilde bu bestelerin halk müziği repertuarına sahip solistler tarafından seslendirilmesindeki amaç, dinler kitlenin bu eserleri de dinliyor ve biliyor olmalarıdır. Tüm bu sonuçlar da şehrin kozmopolitliğinin türkü barlara, dinler kitleye ve repertuvara yansımalarının bir sonucudur.

2.3.1 Türkü Barda Dinler Kitle

Türkü barların ortaya çıkış sürecinde hedeflerindeki müşteri kitlesi kente sonradan gelen işçiler, memur kesim ve halk grupları olduğu çeşitli kaynaklarda belirtilmiştir. Bu süreçte türkü barlara gelen müşteri kitlesi orta düzeyde bir gelir seviyesine sahiptiler. Özellikle Kürt ve Alevi vatandaşların gelen müşteri kitlesi içerisinde sayılarının bir hayli yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Günümüzde ise bu durum geçerliliğini sürdürmekte olsa da toplumun dini ve siyasi açıdan her kesiminden bireylerin yer aldığını gözlemlemekteyiz. Konu ile ilgili Gürbüz Gözü: “Türkü barların, solcu gençler için kendini ifade etmenin tek ve vazgeçilmez alanı olması durumu, özel radyoların yayına başlaması ve konser etkinliklerinin artması ile zayıflama dönemine girmiştir. Türkü barların sözünü ettiğimiz bu işlevini radyolar ve konserler üstlenmeye başlamış, böylece türkü barlar solcu gençlerin kurtarılmış bölgesi olma kimliğinden uzaklaşmıştır. Alevilerin toplumsal alanda kendilerini daha rahat ifade etmeye başlamaları da ezilmişlik psikolojisini büyük ölçüde yok etmiş ve bu durum türkü barların hedef kitlesinde Alevilerin oranının düşmesine neden olmuştur. Türkü barların hedef kitlesinin değişime uğramasını sağlayan etkenlerden biri de Türkiye’nin, solcu olmayan genç halk müziği sanatçıların yaptığı birbirinden başarılı albüm çalışmaları ile türkülerin yalnızca solculara/halkçılara ait olmadığı gerçeğiyle yüz yüze gelmiş

² Ek-1 Dinler Kitle Anketi

olmasıdır. Türkülerin solcu olamayan geniş halk kitleleri tarafından da sahiplenilir olması türkü barların hedef kitle görünümünde genele doğru bir eğilimin oluşmasını sağlamıştır.” değerlendirmesinde bulunmuştur (Gözüm, 2010: 60).

Dinler kitleyle ilgili Aslı Kayhan: “Sanatçılara göre müşterileri, kendini kent karşısında dışarıklı konumda gören tekstil işçisi, öğretmen, öğrenci, orta kademe yönetici, avukat gibi emek kesiminin her kademesinden gelen ve serbest ticaretle zenginleşen Anadolulardan oluşmaktadır. Türkü dinlemek onların eğlenme, vakit geçirme, dertlenme ya da öfkesini dillendirme alanı, bir anlamda yaşam tarzı olarak tanımlanıyor.” (Kayhan, 2010: 156) şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Bu değerlendirme günümüzde de her ne kadar geçerliliğini sürdürse de bazı değişimlere de uğradığı gözlemlenmektedir. Bu değişimler toplumun emek kesiminin her kademesinden gelen kişilerin sayısının azalmasından kaynaklanmaktadır.

2000’li yılların ardından türkü barlara gelen orta gelirli müşterilerin gelir seviyelerinin ve toplumsal statülerinin yükselmesi de türkü barların günümüzde müşteri kitlesinin değişiminde rol oynamıştır. 2010 yılından günümüze uzanan süreçte ise türkü bara gelen müşteri kitlesinin genellikle özel sektörde işletme sahipleri olduğu, bunun yanında orta gelirli kişilerin sayısının önemli derecede azaldığı gözlemlenmiştir. Gelen müşteriler gelir seviyelerine göre kıyafetler seçmektedirler. Örneğin; yüksek gelir seviyeli bir müşteri genellikle pahalı takım elbiseler veya marka olarak nitelendirebileceğimiz kıyafetler ile özenle gelirken, orta gelirli kişiler genellikle günlük kıyafetleri ile gelmektedirler.

Dinler kitle değişimi ile alakalı uzun yıllardır türkü barlarda hem solistlik hem de müzisyenlik yapan Murat Türkyılmaz: “Zaman içerisinde dinler kitlemde çok büyük diyebileceğim değişimler oldu. İlk başlarda gerçekten türkü dinleyen kitlelere hitap ederdik. Şu an ise yaptığımız iş gelen müşterilerin egolarını tatmin etmek bence. Gelen dinler kitle artık türkü dinlemeye gideyim diye gelmiyor, kendi çevresine kendini ispatlamak amacıyla gelenler bile var ve sahnede yapılan müzik, oradaki emek onun için arka planda çalan altta kalan bir müzik sadece.” şeklinde yorumlamıştır (Türkyılmaz, Kişisel Görüşme, 2025).

Dinler kitle konusunda Gülten Benli: “Dinler kitlede azımsanamayacak bir değişiklik söz konusu oldu. Öncelikle müziğe ve türküye bakış açısı kesinlikle değişti. Eskiden gelen dinler kitlenin ortak amacı türkü dinlemek, kültürüne ait birikimi bir nebze olsun hatırlamaktı. Bunun için insanlar belirli bir bütçe ayırabiliyorlardı. Tabi o zaman geçim zorlukları yine olsa da memur da aile de gelip türkü barda gayet eğlenebiliyor ve türkü dinleyebiliyordu. Kısacası türkü bara gidebilmek orada türkü dinlemek hayatın bir parçasıydı, bugün ise bu bir lüks. Artık aileler değil de parası olan insanlar gelip türkü barda müzik dinleyebiliyorlar. Dinler kitledeki değişimin en önemli sebebi ise artık bu iş ticari kaygılarla, para kazanmak için yapılıyor. Ben bugün sahnede geleneksel türküler seslendiriyorum, fakat geçmişte ben de para kazanmak için piyasa müziği olarak adlandırdığımız müziği yaptım. Bu da popüler kültür ürünü olduğundan çabuk tükeniyor ve çabuk tükenmesini sağlıyor.” şeklinde dinler kitlenin değişimi hakkında görüşlerini aktarmıştır (Benli, Kişisel Görüşme, 2025).

Uzun yıllar türkü barlarda solistlik ve müzisyenlik yapan Özgür Ölmez dinleyici kitlesindeki değişimi: “Dinleyici kitlesi dediğim gibi inanılmaz bir değişim gösterdi. Önceden bizleri dinlemeye aileler, gençler gelirdi. Mesela kadınlardan oluşan gruplar çok rahat bir şekilde türkü bara kadın kadına eğlenmeye gelebilirlerdi, fakat zaman içerisinde bu gruplar yerlerini daha fazla arabesk kültürden beslenen, bu kültürü özümseyen insanlara bıraktılar. Orada kalan birçok grup da bu sayede dejenere oldu.” şeklinde aktarmıştır (Ölmez, Kişisel Görüşme, 2025).

Dinler kitle türkü bar içerisinde bulunan en önemli unsurlardan birisidir ve mekân üzerinde yadsınamayacak derecede bir belirleyici özelliği mevcuttur. Çünkü dinler kitle mekân için ve sahnede müzik yapan insanlar için bir nevi gelir kaynağıdır. İşletme ve sahnede bulunan müzisyenler gelen dinleyicileri ne kadar memnun ederlerse, işlerin sürekliliği de doğru orantıda artar.

Araştırma sürecinde dinler kitlenin etkisi de göz önünde bulundurulduğunda dolayı anket³ yoluyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan anket sonucu dinler kitleye belirli sorular yöneltilmiştir. Bu anket ile beraber dinler kitlenin eğitim durumları, dinlemeyi sevdikleri müzik türleri, neye türkü dedikleri ve türkünün onlar için ne anlamlar ifade ettiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

³ Ek-1 Dinler Kitle Anketi

Araştırma sürecinde 120 tane dinleyici ile anket yapılmıştır. Bu anketlerin sonucu olarak 87 erkek 33 kadın dinleyici ile anket yapılmıştır. Bu sonuçlardan elde edilen sayısal veriler ise:

- %72,5'i erkek, %27,5'i kadın dinleyicilerden oluşmaktadır. Bu veri daha fazla türkü barda, daha fazla dinleyici ile yapılabilecek anketlerle rakamsal olarak değişiklikler gösterecektir. Fakat buradan bir sonuç çıkartmak gerekirse bu sonuç türkü barlardaki dinler kitlenin büyük çoğunluğunu erkek dinleyicilerin oluşturduğudur.
- Yaş aralığını sorulan dinleyici kitlesinin 37 kişisi 18-29 yaş aralığındadır. 48 kişi, 30 ve 39 yaş aralığındadır. 35 kişi ise 40 yaş ve üzerindeki kişilerden oluşmaktadır. Buradan türkü barlara gelen dinler kitlenin her yaş grubundan gelen kişilerden oluştuğunu ve birbirine yakın bir yaş dağılımının olduğunu söylemek mümkündür. Farklı yaş kuşaklarının bir arada olduğu türkü barlarda, gelen dinler kitlenin de repertuar isteklerinin farklılıklar gösterdiği gözlemlenmiştir.
- Ankette eğitim durumları ile ilgili ise 32 kişinin ilkökul/ortaokul mezunu olduğunu, 67 kişinin lise/ön lisans mezunu olduğunu ve 21 kişinin ise lisans mezunu olduğunu tespit edilmiştir. Dinler kitle ile yapılan anket sırasında yüksek lisans veya doktora yapmış bir kişinin olmaması da dikkat çekici bir sonuç olmuştur. Buradan bir değerlendirme yapmak gerekirse türkü bara gelen dinler kitle genellikle lise veya ön lisans mezunu kişilerden oluşmaktadır.
- Dinlemekten keyif aldıkları müzik türü konusunda ise ankete katılan dinleyicilerin 68 kişisi halk müziği seçeneğini işaretlediler. 38 kişi arabesk müzik dinlemekten keyif aldığını belirtti. 9 kişi pop müzik, 5 kişi ise rock müzik dinlemekten keyif aldığını belirtti. Tabi aslında burada bir seçenek sunulmasından dolayı seçim yapılmış olsa da, bu soru yöneltildiğinde ilk alınan yanıt genellikle her tarzı dinlemekten keyif aldıklarıydı. Buradan istatistiksel olarak şu sonuca varabiliriz; türkü bara gelen dinler kitle çoğunlukla halk müziği dinlemekten keyif alıyor. Fakat azımsanamayacak çoğunluk da arabesk müzik dinlemekten keyif alıyor sonucuna varılabilir.
- İyi bir müzik dinleyicisi misiniz sorusuna ise 86 kişi evet seçeneğini işaretlemiştir. 28 kişi emin olmadığını belirtirken, 6 kişi hayır seçeneğini işaretleyerek iyi bir müzik dinleyicisi olmadığını belirtmektedir. Buradan türkü barlara gelen dinler kitlenin kendilerini iyi bir müzik dinleyicisi olarak tanımladıkları sonucuna ulaştığımızı söylemek mümkündür.
- Müzisyen veya solist olmak ister miydiniz sorusuna ise 97 kişi evet, 23 kişi ise hayır seçeneğini işaretleyerek cevap vermişlerdir. Buradan türkü barlara gelen dinler kitlenin müzisyen veya solist olmak istedikleri tespiti yapılabilir. Yani gelen dinler kitlenin bir imrenme durumunun da söz konusu olduğunu söylemek mümkündür.

2.4 Türkü Barda Türkü

Türkü barlar insanların eğlendikleri, eğlenirken içkilerini içtikleri ve aynı zamanda kendi kültürlerine ait gördükleri müzikleri dinleme alanlarıdır. Gelen insanlar için bu mekânlar çoğu zaman ideolojilerini ve kendi kimliklerini buldukları hatta oluşturdukları mekânlardır. Bu durum işletme sahipleri için bile söylenebilecek bir gerçektir. Çünkü bir işletme sahibi aynı ekonomik imkânlarla bir gece kulübü, rock bar, caz bar gibi işletmelere de sahip olabileceksen, türkü bar işletmesi açmalarının arkasında ideoloji ve kimlik meseleleri gibi konuların da etkili olduğu gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Bu durumda şu saptama yapılabilir, türkü barlar içerisinde bulunan unsurlarla beraber aynı zamanda ideoloji ve kimlik meselelerini de barındıran mekânlardır. Bu yüzden de mekânların ideolojik ve politik bir yanı olduğunu söylemek gerekir.

Bu anlamlar türkü bar içerisinde olan önemli unsurlar ile (dinler kitle, işletme sahipleri, solistler ve müzisyenler) ortaya çıkmaktadır. Yapılan kişisel görüşmelerle bu anlamlardan bir anlam dünyası yaratmak ve belirli saptamalar yapmak mümkün oldu. Dinler kitlenin türküye yüklediği anlamı çözümleyebilmek için anket yöntemi kullanılmıştır. Ankette türkünün anlamı dışında dinler kitlenin eğitim durumu, sevdiği müzik türü, neye türkü dediği sorularına da cevap aranmış ve bu yönde bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Anket içerisinde türkü tanımlaması yapmaları istenen dinler kitle birbirinden farklı, ama aslında aynı şeyi anlatan cevaplar verdikleri tespit edilmiştir. Dinler kitleye sorulan sizce türkü nedir sorusuna alınan cevaplardan bazıları şunlardır:

- “Bence hayat boyu çekilen acılar, hüznler, mutluluklar. Yani duyguların sözlere, sazlara dökülerek ifade edilmesidir.”

- “Türküler gönül güzelliği, iyilik, güzellik demek. Yaşanmış gerçekler, duygular demek. Aşk, sevgi, gariplik, aradığın tüm güzellikler demek. En güzeli de Neşet Ertaş demek. Var mı ki üzerine daha güzel bir şey?”
- “Türküler, Türk Anadolu’sunun gerçek yaşanmış hikâyeleri, örf ve adetlerimiz demek.”
- “Türküler geçmiş dönemlere kişiler veya bir yer doğa aşk ve ağıt olarak yakınma anlamında olan, kişilerin bestelediği bunların ritimsel olarak enstrüman eşliğinde icra edilişidir.”
- “Türkü, bir kişinin anlatmak istediği her şeyin en doğal içtenlikle yazılması ve bestelenmesidir.”
- “Türküler bizim hamurumuz, mayamız, sevincimiz, gözyaşımız ve Anadolu’nun dilidir.”

Tüm bu tanımlamalardan anlaşılacağı üzere türküler herkes için farklı şekillerde tanımlansa da, aynı değerlere hitap eden ve benzer etkileri yaratan bir müzik türüdür. Dinler kitle türkülerini sadece bir müzik türü olarak görmemekle beraber kendi benlikleriyle bir görüp, türkülerini hayatlarının ve hislerinin en önemli parçası olarak görmektedirler. Türküler dinler kitle için bazen aşk, bazen isyan, bazen memleket, bazen özlem gibi anlamlara gelmektedir. Bu da türkülerin ortak bir dil olduğunu, herkesin kendisine bir pay çıkardığı gerçeğini sunmaktadır.

Ankette en çok sevdikleri 3 türkü sorulan dinler kitle birçok farklı türküyü cevap olarak yazmıştır. Bunlardan en çok olarak Mahzuni Şerif, Aşık Veysel ve Pir Sultan Abdal türkülerini olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anket sonucu olarak gelen dinler kitle açısından genel bir değerlendirme yapmak gerekirse:

- Türküler, dinler kitle için hasret, his, aşk, isyan, memleket ve özlem gibi manevi anlamlara gelmektedir.
- Türküler dinler kitle için ortak bir dildir.
- Türküler dinler kitle için sadece bir müzik türü değildir. Ortak değer yargılarının bütünleştiricisidir.

saptamalarını yapmak mümkündür.

Türkü barlarda çalışan müzisyenler ile yapılan görüşmelerde türkünün bir müzisyen için ne anlama geldiğini tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkü barda çalışan müzisyen neye türkü diyor, onun için türkü barlar ve türkünün ne anlam ifade ettiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Roman bir müzisyen olarak Türkiye’nin iyi perküsyon icracıları arasında gösterilen ve askı davul ile solo albümü olan müzisyen Cem Bergamalı: “Türkiye’nin ve Avrupa’nın birçok ilinde farklı tarzlarda müzik yapan orkestralara eşlik ediyorum ve bazen de türkü barlarda çalışıyorum. Türkülerini sevdiğim için, türkü barlarda çalışırken çoğu zaman keyif alıyorum. Tabi ki icra edilen repertuar sadece türkülerden oluşan bir repertuar değil, her tarzdan eser icra ediliyor türkü barda. Bir Roman müzisyen olarak diğer Roman müzisyenler açısından durum böyle değildir. Yani burada çalışmaya gelen diğer Roman müzisyenler türkülerini çok sevdiklerinden türkü barlarda çalışmıyorlar. Ekonomik ihtiyaçlarını daha çok önemsedikleri yani para kazanmak için buraya geliyorlar çoğunlukla.” şeklinde görüşlerini aktardı (Bergamalı, Kişisel Görüşme, 2025).

Uzun yıllardır türkü barlarda müzisyenlik yapan Ali Asker Buğur: “Türkü bir halk edebiyatı çeşididir. Halkın ekonomik, sosyal, insan ilişkileri ve doğayı algılama gibi tüm yaşamda gördüklerinin ve yaşadıklarının sözlü bir hale getirilmesidir. Aynı zamanda bir halk müziği formudur. Türkü barlarda tam olarak türkü icra edilmemektedir. Çünkü türkü barlar birer ticarethane, müzisyenler de orada çalışan müzik işçileridir. Burada yapılan genel müzik, eğlence sektörünün taleplerine karşılık verilmeye çalışılan müziktir.” şeklinde türkü ve türkü bar hakkında görüşlerini belirtmiştir (Buğur, Kişisel Görüşme, 2025).

Görüşme yapılan bir başka müzisyen Uygur Palabıyık: “Türkü denildiğinde aklıma düşen ilk şey; çocuk yaşlarımda babamın kendi uğraşısıyla sadece kasetlerden dinleyerek çıkardığı melodileri bağlamasına uyarlamasıydı. Bu melodilerle büyüyen ve sonradan edindiğim misyon çerçevesinde muhabbet geleneğinden yola çıkılan bir misyon aynı zamanda vizyondur benim için. Bugün türkü barlarda icra edilen müzik ise türkülerin genel özelliklerini kapsama dışına almış, daha da özgür bir form benimsemiş ve Türk müziğinin birçok farklı türünden motifler barındıran bir müzik şeklini almıştır. Yani türkü barlarda geleneksel türkü icrası günümüzde neredeyse yapılmamaktadır” (Palabıyık, Kişisel Görüşme, 2025).

Uzun yıllardır türkü barlarda çalışan müzisyen Koray Çatal ile yapılan görüşmede, Çatal türküler ve türkü barlar ile ilgili: “Türküler yaşamı güzelleştiren, özelleştiren ve hayat biçimini en iyi anlatan ansiklopedilerdir. Renkleri vardır, bazen güldüren bazen ağlatan, cennettir değerini bilene. Şu anki türkü barların kültüre veya bu anlamlara hizmet ettiğini düşünmemektedirim. Türkü bence sadece bar isminin yanına yazılmış bir kavram olarak işlevini sürdürmektedir. Zaten kültürün aktarım veya öğrenim alanı da türkü barlar değildir.” şeklinde görüşlerini belirtmiştir (Çatal, Kişisel Görüşme, 2025).

Volkan Kaya ile yapılan görüşmede türküler ve türkü barlar ile ilgili: “Bu toprağın kokusunu alan herhangi bir insan hayatında en az bir kere, bir türküyü sözlerine dikkat ederek dinlemişlerdir. Dolayısıyla herkes için bir anlamı vardır diyebilirim. Halk müziği dışında müzikler dinleyen insanların bile benden Neşet Ertaş türküsü istemesi benim için türkünün anlamıdır. O kişilerin Neşet Ertaş’ı biliyor olmaları bile, türkülerin bu coğrafya için ne kadar değerli olduğunun bir göstergesidir. Türkü barlara gelecek olursak, o ortamı şekillendiren sahnedeki insanlardır. Sahnedeki insanlar da seslendirdikleri eserlerin manevi değerinden daha çok maddi değerini önemsemeye başladıkları andan itibaren türkülerin amaçlarına hizmet etmeyi bırakmış olur. Maalesef insanlar günümüzde türkü bara türkü dinlemeye gelmiyorlar. Olay tamamen ticarete dönüştüğü için gelen kişi ve işletmeciler kendilerini tamamen müşteri ve patron konumuna koymuş durumdadır. Fakat bu tüketim kültürüne rağmen türkülerin yok olacağını düşünmüyorum. Türkü barlar günün birinde yok olabilirler fakat türküler asla.” şeklinde görüşlerini belirtmiştir (Kaya, Kişisel Görüşme, 2025).

Tüm bu görüşmeler sonucunda türkü barda çalışan müzisyenler için türkünün anlamı:

- Halkın ekonomik, sosyal, insan ilişkileri ve doğayı algılama gibi tüm yaşamda gördüklerinin ve yaşadıklarının sözlü bir hale getirilmesidir.
- Türküler yaşamı güzelleştiren, özelleştiren ve hayat biçimini en iyi anlatan ansiklopedilerdir.
- Türküler bu coğrafyada yaşayan her insanın kendisini ait hissedebileceği kültür ürünüdür.

çıkarımlarını yapmak mümkündür.

Türküler tüm yapılan bu görüşmeler ışığında aslında ortak çatı altında bulunan anlamlara geldiği gözlemlense de bunlar farklı telaffuzlar ile ifade edildiği gözlemlenmiştir. Yine bir diğer ortak görüşün de türkü barlarda yapılan müziğin aslında geleneksel halk müziği türü olan türkülerini yansıtmadığı görüşüdür. Tüm bu tanımlamalar türkünün türkü barda olan anlam dünyasını yansıtmaktadır. Bu anlam dünyasını oluşturan en önemli kavram ise Anadolu’dur. Anadolu yüzyıllar boyunca birbirinden farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir coğrafyadır. Zaten bu yüzden dolayı medeniyetlerin beşiği olarak lanse edilmektedir. Birbirinden farklı kültürlerde bulunan toplumları içerisinde barındıran bu coğrafyanın en önemli, belki de en etkili kültür aktarım aracı türkülerdir. Yapılmış olan bu görüşmeler sonucunda türkü:

- Türküler manevi anlamları içerisinde barındırır.
- Türküler bir yaşam biçimidir.
- Türküler toplumun değer yargılarını yansıtan bir organ olmasından dolayı canlı ve dinamik bir yapıya sahiptir.
- Türküler Anadolu’dur. Anadolu halkının yaşamışlıklarının müzik diliyle aktarımıdır.
- Türküler Anadolu kültürünün temel unsurudur.

şeklinde bir anlam dünyası tanımlaması yapmak mümkündür.

Türkülerin yolculuğu kozmopolit kent ortamı olan İstanbul’da türkü barlarda sürse de, türkü barlarda her zaman bu anlamları karşılamamaktadır. Türkü barlarda icra edilen daha çok dinler kitleyi memnun etmek amacıyla mekânların işletme gelirlerinin yoğunlukla düşünüldüğü ve bu çıkarlar doğrultusunda yapılan müziktir. Yani türkü barlarda kesinlikle türkü yapılmaktadır demek günümüzde mümkün değildir. Günümüz türkü barlarında, popüler eserlerden arabesk eserlere her tarzdan müzik eserinin seslendirildiği bir ortamın olduğunu bunun da içerisinde zaman zaman kendisine yer bulabilen türkülerin olduğunu söylemek mümkündür.

3. SONUÇ

Bu araştırmada türkü barların ortaya çıkış sürecinden, türkünün türkü bardaki unsurlar açısından ne gibi anlamlar ifade ettiği araştırılıp ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışma içerisinde geleneksel olarak türkünün ne olduğu ve türkü barlarda türkü kavramına yüklenen anlamlar; türkü bardaki müzisyen ve müşteri profilleri, türkü bar repertuvarı dikkate alınarak tartışılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada yapılan görüşmeler ile beraber türkü barların ortaya çıkış süreçlerinde birer işletme olmalarından dolayı aslında yine birer ticari mekânlar oldukları fakat türkülerin insanlara ulaşmasını da amaçladıklarını söyleyebilmek mümkün olmuştur. Türkü barların bir başka ortaya çıkış nedeni de göçün etkisiyle şehirde oluşan kırsal toplumun, kültürel ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yine bu bölümde İstanbul'un kozmopolit kent ortamını yansıttığı ve türkü barların daha yoğun olduğu ilçelerde birtakım görüşmeler gerçekleştirilerek görüşmeler sonucu İstanbul'da aynı ilçede bulunan türkü barların birbirlerine göre konsept, müzik ve işletme anlayışı olarak farklılıklar gösterebildiği tespit edilmiştir. Bu farklılığın temel sebebi dinler kitlenin talepleri doğrultusunda oluştuğu tespit edilmiştir. Bu değişimin özellikle arabesk müziğin türkü barlara girişiyle başladığı ve bu müzik türünün de türkü barda dinler kitle, müzisyenler ve solistler açısından da bir değişim oluşturduğu tespit edilmiştir.

Tüm bu bilgiler ışığında çalışmanın sınırlılıkları da esas alındığında İstanbul gibi kozmopolit bir kentte özellikle göçün sonucunda ortaya çıkan türkü barlar, günümüzde ortaya çıkış amaçlarından uzaklaştığı gözlemlenmiştir. Bu uzaklaşmanın en temel sebeplerinin ise gerek ekonomik kaygılar gerekse değişen dinler kitle profili olduğu tespit edilmiştir. Değişim kaçınılmaz olsa da, sayıca geçmiş yıllarda daha fazla olan türkü barlar artık yerlerini ve tabelalarını “sahne” etiketiyle değiştirmeye başladığı gözlemlenmiştir. Bu durum aynı sahnede artık farklı müzik türlerinin daha rahat bir şekilde sergilenmesine zemin oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu durumun sonucunda da önümüzdeki yıllarda müzik endüstrisinde “türkü bar” ismine çok daha az rastlayacağımızı ön görebilmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Beşiroğlu, Ş. (2011). İstanbul'da Eğlence. Özgün Forta (Ed.), “*Türkü Barlar*” (s.127-136). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Canbaz, F. (2015). Türkü ve türkü barlar. *Milli Folklor Dergisi*, (59), 49-52.
- Erol, A. (2009). *Müzik üzerine düşünme*. Bağlam Yayıncılık.
- Gözüm, G. (2010). *Modern kentte üretilen türkülerin ve bunların icra ortamlarından türkü barların, işlev kuramı açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. (277152), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi

KİŞİSEL GÖRÜŞMELER

- Emrah Yıldız, Çınar Türkü Evi, 21/04/2025
- Özgür Ölmez, Unkapanı, 17/04/2025
- Gülten Benli, Heybeli Sahne, 14/04/2025
- Erensoy Akkaya, Stüdyo Gündem, 10/04/2025
- Yücel Paşmakçı, İstanbul, 26/04/2024
- Murat Türkyılmaz, Bağcılar, 21/04/2025
- Cem Bergamalı, Avcılar Dede Türkü Evi, 12/04/2025
- Ali Asker Buğur, İstanbul, 15/05/2025
- Uygur Palabıyık, İstanbul Teknik Üniversitesi, 18/04/2025
- Volkan Kaya, İstanbul Teknik Üniversitesi, 18/04/2025
- Koray Çatal, Avcılar, 18/04/2025

EK-1 DİNLER KİTLE ANKETİ

<u>Cinsiyetiniz</u>	☐ Kadın ☐ Erkek
<u>Yaş Aralığınız</u>	☐ 18-29 ☐ 30-39 ☐ 40 ve üzeri
<u>Eğitim Düzeyiniz</u>	☐ İlkokul/ortaokul ☐ Lise/ön lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans/ doktora
<u>Dinlemekten Keyif Aldığınız Müzik Türü</u>	☐ Halk Müziği ☐ Sanat Müziği ☐ Arabesk ☐ Pop Müzik
<u>İyi Bir Müzik Dinleyicisi misiniz?</u>	☐ Evet ☐ Hayır
<u>Müziyen/Solist Olmak İster miydiniz?</u>	☐ Evet ☐ Hayır
<u>Size “Türkü” nedir?</u>	
<u>En Sevdiğiniz 3 Türküyü Yazar mısınız?</u>	